

Les 1 Wat heb ik?

‘Maarten heeft een fors perceptief gehoorverlies.’

‘Sanne heeft auditieve verwerkingsproblemen.’

Weet jij wat dat betekent?

Zodra je begint met een nieuwe opleiding in het mbo zul je veel nieuwe mensen tegenkomen. Docenten, medestudenten en stagebegeleiders. Deze mensen weten vaak niets over slechthorendheid of over een taalontwikkelingsstoornis. Het is dus belangrijk dat je dit goed uit kunt leggen.

Natuurlijk weet je dat je slechthorend bent of dat je een taalontwikkelingsstoornis hebt. Maar wat is dat nu eigenlijk? Ieder persoon heeft namelijk een ander gehoorverlies en ieder persoon heeft op een andere manier moeite met taal. In deze les ga je tot op de bodem uitzoeken wat jij nu eigenlijk hebt.

Uiteindelijk zal deze zelfkennis je helpen om beter uit te kunnen leggen aan anderen waar jij ondersteuning bij nodig hebt als je even vastloopt.

De les is opgedeeld in SH en TOS. Maak alleen het gedeelte dat voor jou van toepassing is.

Uitleggen

‘Op school heb ik het eigenlijk heel vaak proberen uit te leggen, aan de leraren. Dat moet je dan keer op keer uitleggen. Dan is het nog van: joh, dat had je toch gewoon kunnen zeggen. Ja en dat is nou precies het probleem: dat is helemaal niet zo gewoon.’

Het woord TOS moet in het woordenboek. Dat er meer informatie komt.

Ik moest laatst bij de politie uitleggen wat ik had gezien en dan val ik even stil om na te denken, nou ze geloofden me niet. Toen heb ik verteld dat ik TOS heb en ze wisten bij god niet wat het was.’

Bron: www.spraakzaam.nl

Wat heb ik? - Slechthorendheid

Herken je dit? Kenmerken van SH

- je hoort minder of hoort niets
- klanken worden anders of niet gehoord
- spraakverstaan is heel lastig, zeker als er lawaai om je heen is
- per persoon is het weer anders
- je moet hoortoestellen of een cochleair implantaat gebruiken
- om goed te kunnen horen moet je het gezicht van de ander kunnen zien
- je kunt solo-apparatuur gebruiken
- soms kan Nederlandse gebarentaal (NGT) of Nederlands met gebaren (NmG) nodig zijn voor een goede communicatie
- een tolk NGT of NmG of een schrijftolk kan helpen bij het volgen van de lessen
- vaak heb je een kleine woordenschat
- begrijpend lezen kan moeilijk zijn
- figuurlijk taalgebruik (bijv 'Ze kookt van woede') en abstracte begrippen zijn lastig te begrijpen
- het volgen van een mondelinge instructie is moeilijk
- samenwerken in een groep is lastig
- het maken van aantekeningen tijdens de les lukt niet omdat je moet blijven kijken naar de docent
- je hebt meer tijd nodig om te begrijpen wat er wordt gezegd
- het volgen van filmpjes tijdens de les lukt niet als er geen ondertiteling is
- visueel zijn slechthorenden vaak heel sterk!

Opdracht 1 - diagnose

1. Vraag aan je mentor of je jouw dossier, indicatie of diagnose mag zien. Soms staat het ook in je OPP. Hoe wordt jouw slechthorendheid omschreven?

(Denk aan: sterk aflopend perceptief gehoorverlies, fors geleidingsverlies, matig verlies in de hoge tonen)

-----

2. Zoek op internet informatie op over jouw diagnose. Wat staat er?

-----

3. Welke andere woorden staan in jouw diagnose die je niet kent? Schrijf ze op en zoek daarna de betekenis op.

Moeilijk woord	Betekenis
1.	
2.	
3.	

Opdracht 2 - audiogram

Pak je laatste audiogram erbij.

1. Wat is het verschil tussen een toonaudiogram en spraaudiogram?

toonaudiogram = _____

spraakaudiogram = _____

2. Kijk naar je eigen toonaudiogram. Kijk naar je verlies bij 500, 1000 en 2000 Hz. Kun je hiervan het gemiddelde uitrekenen?

Wat is je gemiddelde verlies aan je linker oor? _____ dB

Wat is je gemiddelde verlies aan je rechter oor? _____ dB

3. Gehoorverlies is in te delen in gradaties. Kruis aan welke bij jou hoort.

- Tussen 0-30 dB: normaal tot licht gehoorverlies.
- Tussen 30 en 60 dB: licht tot matig gehoorverlies.
- Tussen 60 en 90 dB: ernstig gehoorverlies.
- Meer dan 90 dB: zeer ernstig gehoorverlies tot doof.

4. Zijn er andere opvallendheden in je audiogram? Beschrijf ze of teken ze.

(Denk aan: een dip bij hoge tonen, verlies bij bepaalde frequentie)

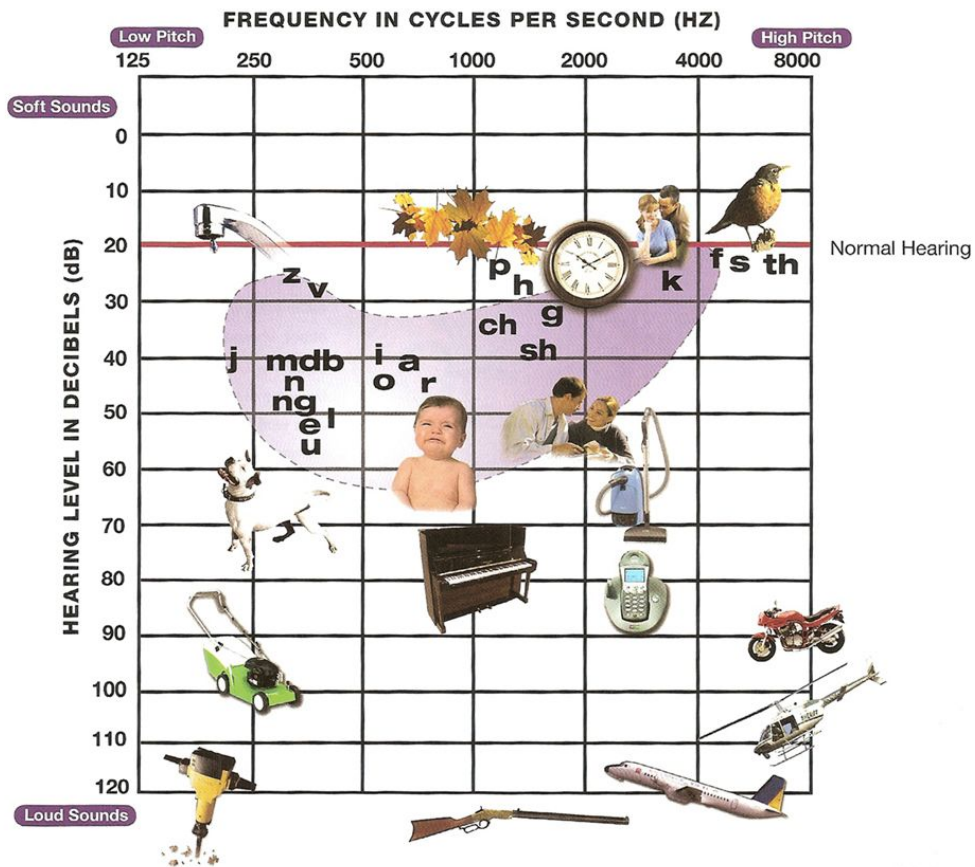
5. Nu ga je kijken wat jouw verlies betekent. Kijk naar afbeelding 1 en 2 en lees de uitleg. Hoeveel hoor jij als jij geen gehoorapparaat in hebt? Vul aan:

Ik heb een gehoorverlies van _____ dB.

Zonder gehoorapparaat kan ik _____

_____ niet horen.

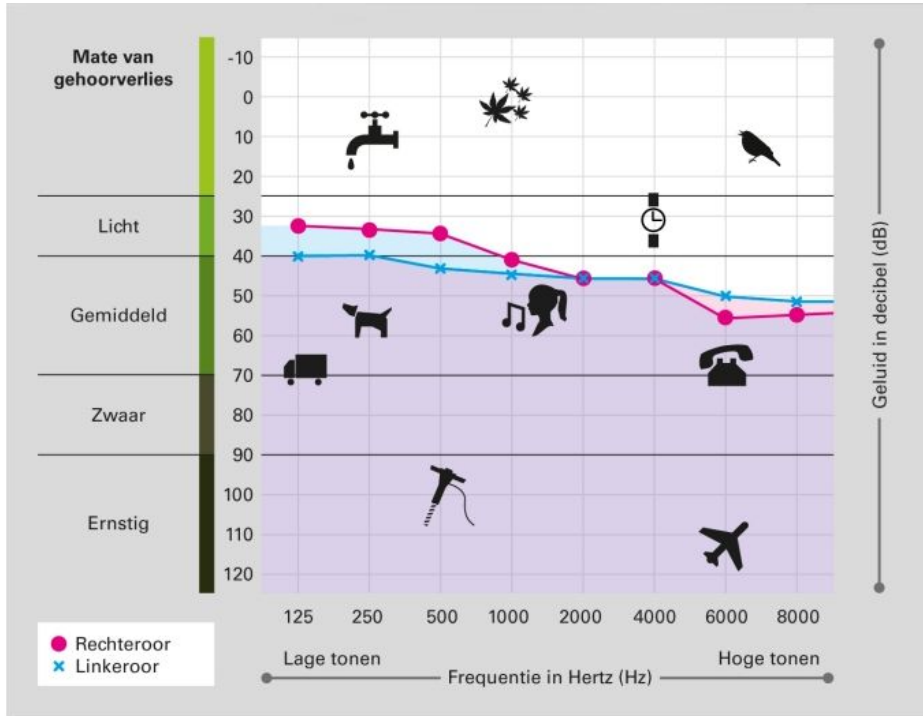
6. Teken je eigen toonaudiogram in afbeelding hieronder.

7. Als je kijkt naar je beste en slechtste oor, wat is dan de beste plek in de klas voor jou?

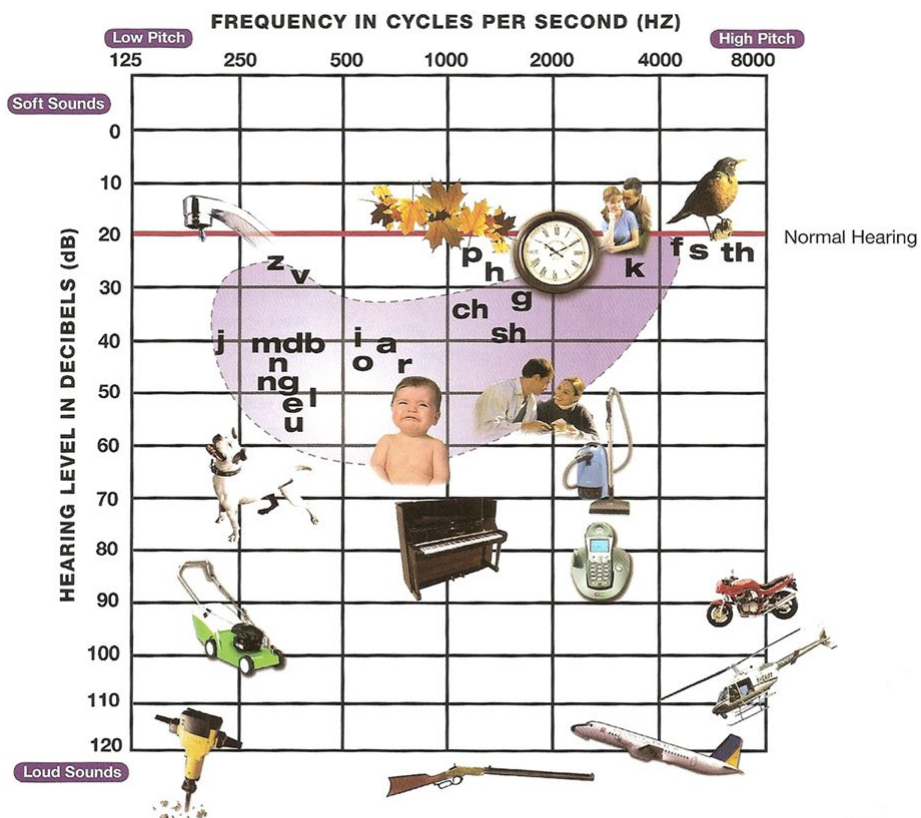
Ik kan het beste **LINKS/RECHTS** en **VOOR/ACHTER** in de klas zitten.
(streep door wat niet van toepassing is)

Afbeelding 1

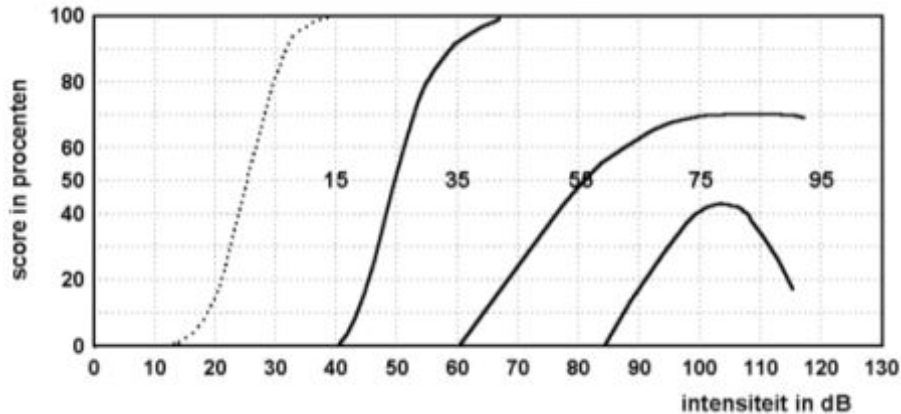
Afbeelding 2

Decibel (dB) heeft te maken met hoe **luid** de toon is.
 Frequentie in Herz (Hz) heeft te maken met de **hoogte** van de toon.
 De wolk in het audiogram is het **spraakgebied**.

Afbeelding 3

Deze spraakaudiogram laat zien hoeveel procent spraak je bij verschillende geluidsterktes kunt horen. De score is altijd in procenten.

Opdracht 3 - spraakaudiogram

Vergelijk je eigen spraakaudiogram en het voorbeeld van een spraakaudiogram.

1. Vul aan:

Bij _____ dB kan ik _____ % horen.

Dit is **met/zonder** hoorapparaten.

2. Teken je eigen spraakaudiogram in afbeelding 3.

Opdracht 4

Lees het verhaal hieronder en beantwoord de vragen.

Ik heb een progressief gehoorverlies met een groot verlies in de hoge tonen. Als ik puur op mijn gehoor afga, dan versta ik in gesprekken alleen de klinkers. Dus de a – e – o – i en u's komen lekker binnen, maar de medeklinkers kan ik met grote moeite (meestal niet dus) van elkaar onderscheiden. Veel medeklinkers (zoals f, s, h, n) zitten in het 'hoge tonen gebied' en omdat daar mijn verlies zit, is het ook logisch dat ik veel medeklinkers niet meer versta.

Hoe kom ik toch aan die medeklinkers? Door liplezen lees ik medeklinkers af. Ze zijn niet allemaal goed af te lezen. De G en K lijken bijvoorbeeld qua mondbeeld op elkaar en daardoor niet af te lezen. En precies daarom is naast duidelijk mondbeeld, ook de context van een verhaal zo belangrijk. Bijvoorbeeld in deze zin: “Het hek is gemaakt van staaldraad”. Door de rest van de zin begrijp ik dat het om een ‘hek’ gaat, en niet om ‘heg’. Zo kan ik dus aan anderen mijn gehoorverlies uitleggen. Puur omdat ik weet hoe mijn gehoorverlies in elkaar steekt. Anderen vinden het fijn om te weten, dat ik alleen klinkers versta. Of waarom duidelijk mondbeeld voor mij zo belangrijk is. Dat kan ik uitleggen omdat ik kennis heb over mijn eigen gehoorverlies.

Bron:

http://www.100procentslechthorend.nl/downloads/uitleg-audiogrammen/_430____NL

1. Wat betekent progressief gehoorverlies? _____
2. Hoe kan deze persoon toch medeklinkers horen? _____
3. Waarom is het mondbeeld zo belangrijk voor haar? _____
4. Wat ga jij onthouden van dit verhaal voor je eigen uitleg over je beperking?
  1. _____
  2. _____
  3. _____

In de volgende les ga je meer leren over wat je gehoorverlies nu betekent in het dagelijks leven.

Voor meer informatie kun je kijken op:

- www.100procentslechthorend.nl
- www.hoorwijzer.nl

Wat heb ik? - Taalontwikkelingsstoornis

Als je een taalontwikkelingsstoornis hebt, is het vaak moeilijk uit te leggen wat dit precies is. 'Ik heb moeite met taal' heb je misschien wel eens gezegd. Maar taal is een heel groot gebied. Je hebt bijvoorbeeld:

- woordenschat
- zinnen maken
- grammatica en spelling
- pragmatiek (gepaste taal gebruiken in sociale situaties)

Ook is er een verschil tussen wat je begrijpt en wat je zegt.

Niet iedereen met TOS heeft dezelfde problemen. Je kunt, als je TOS hebt, veel meer begrijpen dan je uiteindelijk vertelt in je verhaal. Andersom kan ook: dan vertel je veel, maar heb je niet helemaal goed in de gaten waar het onderwerp over gaat.

Kenmerken van TOS

Begrijpen

- je begrijpt lange zinnen of verhalen niet
- als er een aantal opdrachten tegelijk worden gegeven kun je alleen de laatste onthouden
- als er te snel wordt gepraat is het lastig om alle informatie te verwerken
- je hoofd raakt vol als je teveel informatie tegelijkertijd moet verwerken
- kleine woordenschat

Vertellen

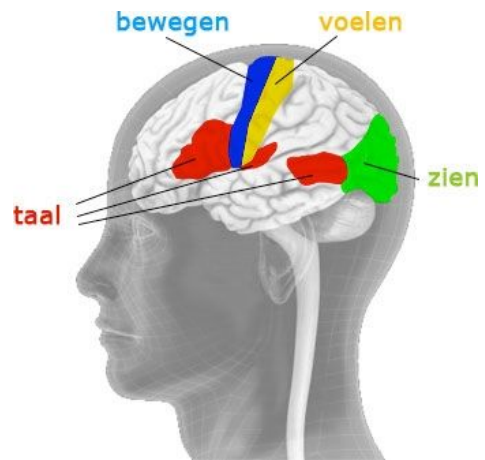
- zinnen lopen niet altijd goed
- woordvindingsproblemen
- verkeerde uitspraak
- werkwoordsvormen kloppen niet altijd
- verhalen zijn warrig
- moeilijk om emoties onder woorden te brengen
- kleine woordenschat

ik draai om
woorden
Nou soms,
én!

Hoewel onderzoekers steeds beter begrijpen wat er gebeurt in je hoofd als je TOS hebt, is het nog steeds een beperking die weinig mensen kennen. Dit gaat zeker veranderen in de toekomst, maar voor nu betekent dat je extra goed moet uitleggen aan anderen wat TOS voor jou is.

Opdracht 1

1. Vraag aan je ouders of mentor of je jouw dossier, indicatie of diagnose mag zien.

Hoe wordt jouw taalontwikkelingsstoornis omschreven?

(Denk aan: kleine woordenschat, moeite met zinsopbouw, vindt het lastig om een verhaal in de goede volgorde te vertellen, wederkerigheid is onvoldoende)

-----

2. Zoek op internet informatie op over TOS. Wat staat er?

-----

3. Welke andere woorden staan in jouw diagnose/logopedisch verslag die je niet kent? Schrijf ze op en zoek daarna de betekenis op.

Moeilijk woord	Betekenis
1. Wederkerigheid	1. Goed kunnen reageren op de ander
2.	
3.	

4.	
5.	
6.	
7.	

Opdracht 2

Als je praat over TOS dan spreken mensen vaak over de communicatieve redzaamheid. Als je het al lastig vindt om veel te praten, dan is vertellen over je beperking helemaal lastig. Hoe je dit wel moet doen, leer je in de komende lessen. Lees de tekst hieronder en beantwoord de vragen.

Communicatieve redzaamheid

Als mensen spreken over TOS dan hebben ze het vaak over de communicatieve redzaamheid. De communicatieve redzaamheid betekent de taalvaardigheid die nodig is om in alle sociale situaties voldoende te begrijpen en begrepen te worden.

De communicatieve redzaamheid is te verdelen in een paar categorieën.

1. Taalbegrip
2. Spreken
3. Wederkerigheid
4. Communicatieve weerbaarheid

Hieronder worden alle categorieën uitgelegd.

Lees de uitleg van de 4 categorieën. Beantwoord daarna de vragen of schrijf op hoe dit taalonderdeel bij jou gaat.

Taalbegrip

Begrijp jij alle taal? Zijn er vaak moeilijke woorden? Heb je moeite met begrijpen van abstracte woorden zoals: 'omdat', 'als' of 'blijkbaar'. Snap jij grapjes soms niet?

Spreken

Dit noem je ook wel uitdrukkingsvaardigheden. Kun jij altijd goed uitleggen wat je wil? Kun je goede zinnen maken? Kun je goed een verhaal vertellen zonder iets over te slaan? Gebruik je veel verschillende woorden in een verhaal? Kun je duidelijk spreken? Kun je goede vragen stellen?

Wederkerigheid

Dit is een ander woord voor een gesprek voeren met een ander. Begin jij wel eens een gesprek? En kun jij altijd goed reageren als een ander iets aan je vraagt of aan je vertelt? Kun je ook discussiëren? En kun je een tijd blijven praten over hetzelfde een onderwerp? Ook als je er niet zoveel van weet? Weet je wel met wie je praat en hoe je je moet aanpassen aan degene met wie je praat?

Communicatieve weerbaarheid

Kun je goed voor jezelf opkomen? Durf jij wel vragen te stellen? Ook als je iets écht moeilijk vindt? Lukt het je je gevoelens te vertellen? Of je mening te geven? En als je vreemde mensen tegenkomt? Durf je dan ze aan te spreken? Kun jij zomaar iets vertellen als dat aan je wordt gevraagd? Of klap je misschien dicht? Voel je je juist onzeker als je moet spreken?

Opdracht 3

Lees de casus en beantwoord de vragen.

TOS is voor mij ...

Dat ik de woorden niet kan vinden.

TOS is dat ik eigenlijk, als ik vertel, vertel ik een verhaaltje, niet een.. dat is echt moeilijk dat ik dat echt doe maar...Ik vertel een soort van toneelstukje vertel ik, en niet de hoofdlijnen ervan. Ik vertel ook vaak de omgeving erbij. En als ik heel erg over iets enthousiast wil vertellen, moet ik te snel en dan gaat alles door elkaar. En dan als iemand dan commentaar op heb, word ik boos. Voor mij is het logisch, maar anderen niet.

Dat mensen niet begrijpen dat merk ik wel wat. We zijn dan op vakantie geweest en dan vertel ik wat, en dan is het soort van grapje, nou dan snappen ze.. dan lachen ze niet, en dan.. een vriend van mij vertelt eigenlijk precies hetzelfde, alleen op een andere manier, en dan lachen ze zich dood.

Ik heb best wel soms met dingen ook wel dat ik niet goed kan onthouden.

Bij lange verhalen, dan kan ik het moeilijk verstaan.

Het is met die informatie enzo in mijn hoofd zetten, dat ik dan niet te veel moet doen. Dat ik dan gewoon via een vast programma moet doen. Als andere mensen zeg maar moeilijke woorden gebruik, dan vraag ik zo van: 'wat is dat?' 'Ik weet geen moeilijk woord, wil je alsjeblief geen moeilijk woord gebruiken? Of als ze snel praten, zeg ik: 'wil je beetje rustig praten?' Ja, dan zeg ik wel even dat.

Als er meer mensen zitten te praten tegen mekaar dan kan ik niet degene die tegen mij praat, zeg maar, eigenlijk volgen ook al zit ie naast me. Ik krijg taal wel binnen, maar ik krijg het niet echt verwerkt om naar buiten te komen.

Ik merk zelf wel dat het langer duurt voordat ik een antwoord kan geven. Ik moet over alles nadenken voor ik het zeg.

Bron: <https://spraakzaam.com/tos-is-voor-mij/>

1. Wat vindt deze persoon lastig als het gaat om taal?

a. verhaal vertellen

b. _____

c. _____

d. _____

e. _____

f. _____

g. _____

2. Wat doet deze persoon om toch anderen te begrijpen?

_____
_____
_____

3. Wat ga jij onthouden van dit verhaal voor je eigen uitleg over je TOS?

1. _____

2. _____

3. _____

In de volgende les ga je meer leren over wat TOS nu betekent in jouw dagelijks leven.

Voor meer informatie kun je kijken op:

- www.spraakzaam.nl
- lees het boek *SpraakTaal* van J. Isarin